

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ

IΩΑΝΝΗΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΑΣΧΑ.

Η ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄνδρες ἀδελφοί, περισσότερον πάσης ἄλλης ἀποδείξεως πληροφορεῖ, διτὶ αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ λυτρωτὴς παντὸς τοῦ κόσμου. Διατρέφουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς ἀσπονδοὶ τοῦ Χριστοῦ ἔχθροι, τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας, τινὰς μὲν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τινὰς δὲ ἐπὶ τὸν Σολομῶντα, καὶ ἄλλας ἐπὶ ἄλλους παραλόγως ἐφαρμόζοντες οἱ ἀνόντοι· καὶ τὰ ἔξαιρσια δὲ θαύματα, τὰ ἀπὸ συλλήψεως Χριστοῦ ἕως τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, ὅμοια στοχάζονται τοῖς ὑπὸ Μωϋσέως καὶ Ἡλιοὺ καὶ Ἐλισσαίου γεγενημένοις· περὶ δὲ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ μηδὲ λόγον ἔναντιον ἔχοντες, μηδὲ παράδειγμα ὅμοιον εὑρίσκοντες, ἐπὶ τὴν ἀρνησιν καταφεύγουσιν οἱ τῶν λίθων ἀνασθητότεροι· ὅθεν καὶ ἀργύρια ἀρκετὰ ἔδωκαν εἰς τοὺς στρατιώτας, τοὺς τὸν τάφον

αὐτοῦ φυλάττοντας, ἵνα καταψευσθῶσι καὶ κηρύξωσιν, διτὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔκλεψαν αὐτόν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης καὶ Κύριος, τὴν ἐκ νεκρῶν αὔτοῦ ἀνάστασιν πιστῶσαι θέλων, πολλὰς περὶ αὐτῆς καὶ θείας καὶ ανθρωπίνους ἔδωκεν ἀποδείξεις· τούτων δὲ τὰς ἐπισημοτέρας περιέχει τὸ σήμερον ἀναγνωσθὲν εὐαγγέλιον. Αὕτας λοιπὸν, ἀγαπητοί μου χριστανοί, μετὰ προσοχῆς καὶ εὐλαβείας ἀκούσατε, ἵνα καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἔχετε τῶν λόγων, ὃν ἔδιδάχθητε, καὶ τοῦ μακαρισμοῦ ἀξιωθῆτε, ὡς μὴ ἰδόντες τοῦ Κυρίου τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' ἀκούσαντες καὶ πιστεύσαντες.

Οὖσης ὁψίας, τῇ ἥμέρᾳ ἐκείνῃ ^{10. 19.}, τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῷ θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγγενένοι, διὰ τῶν φόβου

τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ
ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐ-
τοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.

Mία μέν ἔστιν ἡ πρώτη, σάββατα δὲ ἡ
σάββατον ὀνομάζουσιν οἱ Ἐβραῖοι τὴν ἐ-
λουκ. 18. 12. βδομάδα, κατὰ τὸ « Νηστεύω δις τοῦ σαβ-

» βάτου », ἥγουν δις τῆς ἑβδομάδος· ὅστε
μία τῶν σαββάτων ἔστιν ἡ πρώτη ἡμέρα
τῆς ἑβδομάδος, ἥγουν ἡ κυριακή. Κατ' ἐ-
κείνην λοιπὸν τὴν ἡμέραν, τὴν κυριακὴν,
ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ἀνάστασις, « οὕστης ὁψίας »,
ἥγουν τὸ ἑσπέρας πολλὰ ἀργὰ, ἦλθεν ὁ
Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, καὶ εἰσέβη εἰς τὴν
οἰκίαν, ἣς αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι, καὶ
ἐν ᾧ συνηθροισμένοι ἦσαν οἱ μαθηταὶ, φο-
ρούμενοι τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς Ἰου-
δαίους. Διὰ τί δὲ « οὕστης ὁψίας » ἦλθε;
καὶ διὰ τί εἰσέβη, « τῶν θυρῶν κεκλεισμέ-
» νων »; καὶ διὰ τί « ἔστη εἰς τὸ μέσον »;
καὶ διὰ τί εἶπεν « εἰρήνη ὑμῖν »; ἦλθεν,
« ὁψίας οὖσης », ἐπειδὴ διὰ τὸν φόρον τῶν
Ἰουδαίων τὸ ἑσπέρας ἔξοχως συνηθροίζοντο
εἰς τὸ κατάλυμα αὐτῶν οἱ ἀπόστολοι. Διὰ
τοῦτο οὖν ἦλθε τὸ ἑσπέρας, ἵνα εῦρῃ πάν-
τας συνηθροισμένους· ἀλλὰ καὶ δὶ ἄλλον μυ-
σικῶτερον λόγον τοῦτο ωκονόμησεν ὁ Κύριος.
πᾶσα ἀνθρώπινος φύσις πρὶν τῆς ἀνασάσεως
τοῦ σωτῆρος ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας
ἔκειτο, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ θανάτου ἦν
καθημένη· δῆν δὲ μὲν Δαβὶδ περὶ τοῦ φω-
τισμοῦ αὐτῆς προφητεύων, ἔλεγεν. « Ἐ-
ψαλ. 112. 4. » ξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσιν ».
ἥσ. 9. 2. ὁ δὲ Ἡσαΐας « Ο λαός ὁ πορευόμενος ἐν
αὐτ. 58. 10. » σκότει εἶδε φῶς μέγα· καὶ τότε ἀνατελεῖ
» ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου ». ὁ δὲ Ζαχα-

ρίας « Ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ^{λαου. 1.}
» ἐξ ὑψους· ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ
» σκιᾳ ^{78. 79.} θανάτου καθημένοις ». Καὶ ἀνέστη
λοιπὸν τὴν νύκτα, καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ ἦλθε περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἔξης νυ-
κτὸς, ἵνα, ταύτας τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας
καὶ κατὰ τὸ γράμμα πληρώσας, δεῖξῃ, ὅτι
τοῖς ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας ἐφάνη,
καὶ ἐφώτισε τοὺς ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἀγνω-
σίας καθεύδοντας· εἰσῆλθε δὲ, « τῶν θυρῶν
» κεκλεισμένων, » πρῶτον μὲν, ἵνα μὴ τὰς
θύρας κτυπήσας ταράξῃ καὶ φοβίσῃ τοὺς
μαθητάς· δεύτερον δὲ, ἵνα, ἰδόντες τὸ θυρ-
μα, πιστεύσωσι τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνά-
στασιν· τρίτον, ἵνα διδάξῃ, ὅτι πρὸς ἐκείνους
τοὺς ἀνθρώπους ἔρχεται, οἵτινες κρατοῦσι
κεκλεισμένας τὰς θύρας τοῦ οἴκου τῆς ψυ-
χῆς αὐτῶν, ἥγουν τοῦ σώματος τὰς αἰσθή-
σεις, ἵνα μὴ ἐμβαίνῃ ἡ ἀμαρτία. Ηὗτος δὲ,
σῆμα ἀνθρώπινον φορῶν ὁ Κύριος ἡμῶν,
διεπέρασε διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν;
καθὼς διῆλθε τὴν μήτραν τῆς ἀγίας παρ-
θένου, τὴν παρθενίαν αὐτῆς μὴ λύσας·
καθὼς περιπατῶν διέβη τὴν θάλασσαν, μὴ
καταποντισθεὶς εἰς τὸ βάθος· καθὼς ἐπράξε-
τάσα ἄλλα ἀναρίθμητα θαυμάσια, ἥγουν τῇ
παντοδυναμίᾳ τῆς αὐτοῦ θεότητος. « Ἐξη-
» δὲ εἰς τὸ μέσον », ἵνα πάντες οἱ παρεστῶ-
τες ἀπαρεμποδίστως βλέπωσιν αὐτόν τε
καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ·
« ἔστη εἰς τὸ μέσον », ἵνα φανερώσῃ, ὅτι
πάντας ἐπίσης ἀγαπᾷ, περὶ πάντων ἐπίσης
προνοεῖ καὶ πάντων ἐπίσης θέλει τὴν σω-
τηρίαν· εἶπε δὲ « εἰρήνη ὑμῖν », διότι
τοῦτο κατώρθωσεν, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον·
ἔλυσε τοῦ φραγμοῦ τὸ μεσότοιχον, ἤγωσε

τὰ διεστῶτα, εἰρήνευσε τὸν θεόν καὶ τὸν
 Ἑφ. 2, 14. ἀνθρωπὸν « Αὐτὸς γάρ ἐσιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν,
 » ὁ ποιήσας, τὰ ἀμφότερα ἔν, καὶ τὸ με-
 » σότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας ». Ὁθεν κα-
 Λουκ. 2, 14. θώς, ὅτε εἰς τὸν κόσμον ἐγεννήθη, « δόξα
 » ἐν ὑψίσιοις θεῷ, ἐψαλλον οἱ ἄγγελοι, καὶ ἐπὶ^{27.}
 » γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ », καὶ
 Ἱωάν. 14, πάλιν, ὅτε ἐκ τοῦ κόσμου ἀπεδήμει « εἰρήνην,
 » ἔλεγεν, ἀφίημι ὑμῖν », οὕτω καὶ ἐκ νε-
 ἀρῶν ἀναστὰς, « εἰρήνην ὑμῖν » εἶπε πρὸς
 τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς.

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς
 αὐτ. 20, 20 χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔχάρη-
 σαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον.

« Ἐδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας », ἵνα ἴδωσι
 τῶν ἥλων τὰ τυπώματα· ἔδειξε « τὴν
 » πλευρὰν », ἵνα γνωρίσωσι τῆς λόγχης τὸ
 κέντημα, καὶ οὕτω πιστωθῶσιν, ὅτι αὐτὸς
 δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐστῶς καὶ ὑπ’ αὐτῶν
 βλεπόμενος, αὐτός ἐσιν ὁ καὶ παθῶν, καὶ
 καθηλωθείς, καὶ λογχευθείς. Ἀκούσατε δὲ
 καὶ ἄλλον λόγον πνευματικώτερον· τὰς μὲν
 χεῖρας ἔδειξεν, ὡς ὅργανα τῆς πλάσεως, τὴν
 δὲ πλευράν, ὡς πηγὴν τῆς σωτηρίας· ὡστε
 ἡ δεῖξις τῶν μελῶν τούτων ὡς φωνὴ ἦν,
 ἥτις ἔλεγε Βλέπετε, ὡς μαθηταί, ταύτας
 τὰς καθηλωμένας χεῖρας; αὗται εἰσιν αἱ
 πλάσασαι τὸν ἀνθρωπὸν· βλέπετε ταύτην
 τὴν τετραυματισμένην πλευράν; ἐξ αὐτῆς
 ἐρρέυσε τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, τὰ σωτηριώ-
 δη τῆς ἀνθρωπότητος θεραπευτήρια. Λί
 χεῖρες τοῦ Ἀδάμ ἔξετάθησαν ἐπὶ τῇ τοῦ
 ἀπηγορευμένου καρποῦ βρώσει· αἱ χεῖρες
 αὗται ἡπλώθησαν ἐπάνω εἰς τὸ σταυρικὸν
 τῆς καταδίκης ξύλον· ἡ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ

Ἀδάμ πλασθεῖσα γυνὴ, ὑπὸ τοῦ ὅφεως
 ἀπατηθεῖσα, ἥμαρτεν· ἡ πλευρὰ αὕτη διὰ
 τῆς λόγχης κεντηθεῖσα, τὴν ἥμαρτίαν ἔθε-
 ράπευσεν. Ἐπειδὴ δὲ εἶδον, καὶ ἐγνώρισαν
 οἱ μαθηταὶ τὸν Κύριον, χαρᾶς μεγάλης ἡ
 καρδία αὐτῶν ἐπληρώθη, καθὼς ἐν τῷ και-
 ρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους προεῖπεν αὐτοῖς ὁ
 θεάνθρωπος Ἰησοῦς « Πάλιν δὲ ὄψομαι ἰωάν. 16,
 » ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία,
 » καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ’ ὑ-
 » μῶν ».

Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν ἀντ. 20,
 εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με
 ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

Διὰ τί καὶ πρὸ τοῦ πάθους δὶς ἔδωκε
 τὴν εἰρήνην, λέγων « Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, ἀντ. 14,
 » εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν », καὶ μετὰ
 τὴν ἀνάστασιν ὅμοίως « εἰρήνη ὑμῖν », καὶ
 πάλιν « εἰρήνη ὑμῖν »; διότι διπλοῦς ἐσιν
 ὁ ἀνθρωπος, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγ-
 κείμενος· πάσχει δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ταραχὰς
 καὶ συγχύσεις, καθὼς καὶ τὸ σῶμα· ἔδωκε
 λοιπὸν ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης τὴν εἰρήνην
 καὶ τῷ πνεύματι καὶ τῷ σώματι. Στο-
 χασθῆτε δὲ καὶ ἄλλον λόγον· ἡμεῖς πολ-
 λάκις εἰρήνην ἔχομεν μετὰ τῶν ἄλλων ἀν-
 θρώπων, πόλεμον δὲ μεθ’ ἥμῶν, τὸν ἐκ τῶν
 παθῶν ἥμῶν· ἐδιπλασίασε λοιπὸν τὴν τῆς
 εἰρήνης μετάδοσιν, ἵνα οὐ μόνον μετὰ τῶν
 ἄλλων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ἰδίας
 ψυχῆς καὶ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς συνειδήσεως
 εἰρηνεύωσι πάντες οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες.
 « Οτε δὲ διὰ τοῦ κραταιοῦ τῆς εἰρήνης ὅπλου
 ἐναντίον παντὸς πολέμου καθώπλισε τοὺς
 ἰδίους μαθητάς, τότε ἐπὶ τὸ παγκόσμιον

κήρυγμα αὐτοὺς ἀπέστειλεν, εἰπὼν « Κα-
» θώς ἀπέσαλκέ με ὁ πατὴρ, καὶ γὰρ πέμπω
» ὑμᾶς ». Μέγα ἀληθῶς, ἔνδοξον, θεῖόν τε
καὶ οὐράνιον τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα !
Καθὼς ὁ προαιώνιος πατὴρ τὸν μονογενῆ
αὐτοῦ υἱὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, οὕτω
καὶ ὁ μονογενῆς αὐτοῦ υἱὸς καὶ θεός εἰς τὴν
οἰκουμένην ἐπεμψε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς.
Πῶς ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ τὸν υἱόν ; ἐν
πάσῃ ἔξουσίᾳ καὶ δυνάμει, ὡς αὐτὸς ὁ υἱὸς
^{Ματθ. 11.}_{27.} ἐμαρτύρησε, λέγων « Πάντα μοι παρεδόθη
» ὑπὸ τοῦ πατρός μου »: ἐν δυνάμει καὶ
ἔξουσίᾳ ἐπέμφησαν καὶ οἱ θεοφόροι ἀπό-
στολοι: ἔθεν ἀσθενεῖς ἐθεράπευσον, δαιμόνια
ἐδίωκον, νεκροὺς ἐξήγειρον, θαύματα ἐξαί-
σια εἰργάζοντο, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας
αὐτῶν τὸν κόσμον ὅλον ὑπέταξαν. « Κα-
» θώς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, καὶ γὰρ πέμ-
» πω ὑμᾶς »: μέγα τὸ χάρισμα, ὑπέρτιμον
τὸ δῶρον. Θεόπεμπτος ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ
Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Θεόπεμπτοι
καὶ οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι. Διὰ τί δὲ ἀπέστει-
^{Ἅγ. 61.}_{1, 2,} λεγ ὁ πατὴρ τὸν υἱόν ; « Εὐαγγελίσασθαι,
» λέγει, πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ιάσασθαι
» τοὺς συντετριμένους τὴν καρδίαν, κη-
» ρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀ-
» νάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν
» ἀφέσει, καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν.
» καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως, παρακαλέσαι
» πάντας τοὺς πενθοῦντας »: καὶ ἀλλαχοῦ
πάλιν « Οὐ γάρ ἀπέστειλεν ὁ θεός τὸν υἱὸν
» αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κό-
» σμον, ἀλλ᾽ ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος διὰ αὐτοῦ »:
διὰ τοῦτο αὐτὸς λοιπὸν ἐπέμφησαν καὶ οἱ
σημειοφόροι ἀπόστολοι, τουτέστιν, ἵνα κη-
ρύξωσι τῆς σωτηρίας τὰ εὐαγγέλια, καὶ

ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς πλάνης τὸν κόσμον,
καὶ συγχωρήσωσι τῶν ἀνθρώπων τὰς ἀμαρ-
τίας. Ἐπειδὴ δὲ μόνη τοῦ παναγίου πνεύ-
ματος ἡ δύναμις λύει τῶν ἀμαρτημάτων
τοὺς δεσμούς, διὰ τοῦτο ἐπάγει ὁ εὐαγγε-
λιστὴς τὰ ἔξης τοῦ σωτῆρος λόγια.

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε καὶ ^{Ἄρ. 20,}
λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἄγιον·
ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας, ἀ-
φίενται αὐτοῖς: ἄν τινων κρατῆτε,
κεκράτηται..

Τὴν χάριν καὶ δύναμιν τοῦ παναγίου
πνεύματος λέγει πνεῦμα ἄγιον, καθὼς καὶ
ἀλλαχοῦ « Τὰ φήματα, ἀ τὸν λαλῶ, πνεῦ-^{Ἄγ. 6, 11.}
» μά εἰσιν », ηγουν ἔχουσι χάριν καὶ δύ-
ναμιν πνευματικήν. Ποίαν δὲ χάριν ἔλα-
βον οἱ ἀπόστολοι; τὴν ἔξουσίαν τοῦ λύειν
καὶ δεσμεῖν τὰ ἀμαρτήματα· τὴν χάριν
ταύτην πρῶτον μὲν τῷ Πέτρῳ ὑπεσχέθη
δ Σωτὴρ ἡμῶν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν, « Καὶ ^{Ἄρ. 16,}
» δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν
οὐρανῶν· καὶ δέ ἐαν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς,
» ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ δέ
» ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον
» ἐν τοῖς οὐρανοῖς ». ἔπειτα ἐπηγγείλατο
αὐτὴν ὁμοίως καὶ πᾶσι τοῖς μαθηταῖς, λέ-
γων « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· δοσα ἐὰν δήσητε ^{Ἄρ. 18,}
» ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐ-
» ρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς,
» ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ ». Ταῦ-
την τὴν ἐπαγγείλεσσαν χάριν ἔδωκεν δ Κύ-
ριος μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν ἐπίσης
πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις εἰπὼν τὸ « Λάβετε
» πνεῦμα ἄγιον » καὶ τὰ ἔξης. Διὰ δὲ τῶν
ἀποστόλων, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ καιρόν

γνησίοις αὐτῶν διαδόχοις, ἦγουν τοῖς ὁρθοδόξοις ἀρχιερεῦσι, τὴν αὐτὴν χάριν διδωσιν ὁ Χριστός. Ἐδειξε δὲ τὴν διπλῆν ταύτην ἐξουσίαν ὁ θεηγόρος Παῦλος, γράψας πρὸς τοὺς Κορινθίους « Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναγθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, να σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σαν τανῆ εἰς ὅλεθρον τῆς σαρκός ». Ἰδοὺ ἡ ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν. « ἴγα τό πνεῦμα σωθῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ». Ἰδοὺ ἡ δύναμις τοῦ λύειν τὰ ἀμαρτήματα. Μεγάλη ἡχάρις! οὐράνιον καὶ ψυχοσωτήριον δῶρον ἀληθῶς ἔλαβεν ἡ ἀνθρωπότης! Διὰ τί δὲ πρῶτον ἐνεφύσησεν ὁ δωροδότης, ἔπειτα τὴν χάριν μετέδωκε; διὰ τοῦ θείου ἐμφυσήματος ἔλαβεν δέ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ψυχήν. « Ἐνεφύσησε, λέγει, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν ». Η ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐνεκρώθη διὰ τὴν ἀμαρτίαν κατὰ τὴν θείαν ἀπόφασιν « Ἡ τοῦ δ' ἀν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε ». Ἐνεφύσησε λοιπὸν ὁ ζωοδότης, ἵνα τὴν νενεκρωμένην τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν ἀναζωοποιήσῃ, καὶ ἐπιδεκτικὴν κατασκευάσῃ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτος, καὶ δεῖξῃ, διὰ αὐτός ἐστιν ὁ δημιουργὸς, ὁ ἐμφυσήσας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δοὺς αὐτῷ πνοὴν ζωῆς, καὶ παραστήσῃ, διὰ ὃ τότε πλάσας τὸν ἀνθρώπον, ὃ αὐτός ἐστιν ὃ καὶ νῦν ἀναπλάττων τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν.

Θωμᾶς δὲ, εἰς ἐκ τῶν δώδεκα,

(ΚΥΡΙΑΚ. ΕΥΑΓΓ. ΤΟΜ Α').

ὁ λεγόμενος Διδυμός, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς.

Δώδεκα ἀποστόλους ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀλλ' ὁ Ἰούδας, μετὰ τὴν προδοσίαν, ἐξέπειτα <sup>Μαρκ. 3.
14.</sup> σε τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιώματος· ὅθεν ἔνδεκα μόνον ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, ὅτε ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν εἰς ἐκ τῶν δώδεκα, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἔνδεκα, τὸν πρῶτὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποστόλων μυημονεύσας, διν ὅστερον διὰ τοῦ Ματθίου ἀνεπλήρωσαν οἱ ἀπόστολοι. Τὸ δὲ ὁ λεγόμενος ἀντὶ τοῦ ὁ μεθερμηνεύομενος εἶπε· διότι τὸ ὄνομα Θωμᾶς Χαλδαιϊκόν ὅρα τὸν ζε-<sup>γερ. ἐν τῷ
6. Τότε τῶν
χαλουμ. ἱερ.</sup> ἐστιν ἀπὸ τοῦ Ἐβραικοῦ θεόμυ ονόματος· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Διδυμός Κριτικ. ἐρμηνεύεται. Εὐλόγως δὲ τὴν λέξιν μεθηρμήνευσεν ὁ θεόπνευστος διδάσκαλος, ἵνα διδάξῃ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστόλου, ἦγουν τὸ Θωμᾶς ἐμφαίνει, διὰ διεκτικὸς τὴν κατὰ τὴν γνώμην, καὶ δυσκολόπιστος. Διὰ τί δὲ οὐχ εὑρέθη ὁ Θωμᾶς, ὅτε πρὸς τοὺς μαθητὰς ἦλθεν ὁ θεάνθρωπος; οἰκονομικῶς, πρὸς περισσοτέραν πίστωσιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σιωπῆ μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ ποῦ τότε διέτριβεν ὁ Θωμᾶς· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸν καὶ τὸν σωτηρίου πάθους πάντες οἱ μαθηταὶ ἔφυγον καὶ διε-<sup>Μαρτ. 26.
56.</sup> σκορπίσθησαν, πολλὰ πιθανὸν φαίνεται, διὰ αὐτός, χωρισθεὶς τότε τῶν ἀποστόλων, εὑρίσκετο ἔτι ἐν τῷ τόπῳ, διότου ἐκρύθη. Ἀλλη δὲ ἀπορία γεννᾶται ἐκ τῆς τοῦ Θωμᾶ ἀπουσίας· πῶς δηλαδὴ αὐτὸς μετέλαβε τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος, μὴ εὑρεθεὶς μετὰ τῶν ἀλλων μαθητῶν, ὅτε ὁ Κύριος ἐνεφύσησε καὶ εἶπε « Λάβετε πνεῦ-

» μα ἄγιον »; λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ τύπος τοῦ πράγματος. Ἐχλέγει ὁ Μωϋσῆς διὰ προσταγῆς θεοῦ ἑδομήκοντα πρεσβυτέρους, καὶ γράφει τὰ ὄνόματα αὐτῶν, ἵνα λάβωσι χάριν παρὰ θεοῦ αὐτοὶ πάντες περιμένουσι τὴν χάριν, κύκλῳ τῆς σκηνῆς ἴσταμενοι· δύο μόνοι, ὁ Ἐλδαδ καὶ ὁ Μωδαδ, οὐκ ἦλθον ἐν τῇ σκηνῇ, ἀλλ' ἔμειναν ἐν τῇ παρεμβολῇ· καταβαίνει ὁ θεὸς ἐν νεφέλῃ εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ δίδωσι τὴν χάριν οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς παρεστηκότας ἐν τῇ σκηνῇ ἔξηκονταοκτῷ πρεσβυτέρων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς δύο ἀπόντας, εἰς τὸν Ἐλδαδ δηλαδὴ καὶ τὸν Μωδάδ· λαμβάνουσι τὴν χάριν ἐπίσης καὶ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες· ἐπαναπαύεται τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τοὺς ἔξηκονταοκτῷ τοὺς ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ εἰς τοὺς δύο τοὺς ἐν τῇ παρεμβολῇ· καὶ οἱ εὑρεθέντες ἐν τῇ σκηνῇ καὶ οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ παρεμβολῇ ἐπίσης προφητεύουσιν· οἱ μὲν, διότι παρίσταντο· οἱ δὲ, καθότι ἐκλελεγμένοι ἦσαν καὶ καταγε-

Ἄρθ. 11, 26. γραμμένοι· « Καὶ κατελείφθησαν δύο ἄν- » δρες, λέγει ἡ θεία γραφή, ἐν τῇ παρεμβο- » λῇ, ὅνομα τῷ ἐνὶ Ἐλδάδ, καὶ ὅνομα τῷ » δευτέρῳ Μωδάδ, καὶ ἐπανεπαύσατο ἐ- » π' αὐτοὺς τὸ πνεῦμα, καὶ οὗτοι ἦσαν τῶν » καταγεγραμμένων, καὶ οὐκ ἦλθον πρὸς » τὴν σκηνήν, καὶ ἐπροφήτευσαν ἐν τῇ » παρεμβολῇ ». Τὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης τύπος εἰσὶ τῶν τῆς νέας· ὅθεν ἡ χάρις, ἡ τότε δοθεῖσα τοῖς πρεσβυτέροις, τὴν πνευματικὴν δωρεὰν ἐσήμαινεν, ἣν ὑστερον ἔλαβον οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι, ὡς αὐτός ὁ μέγας Ἀρθ. 11, 29. Μωϋσῆς μαρτυρεῖ, λέγων· « Καὶ τίς δώῃ » πάντα τὸν λαὸν Κυρίου προφήτας, ὅταν

» δῷ Κύριος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς; » Καθὼς λοιπὸν ἐκεῖ ὁ Ἐλδαδ καὶ ὁ Μωδαδ ἀπόντες, προφητικοῦ χαρίσματος ἦξιώθησαν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Θωμᾶς, μὴ παρών, ἔλαβε τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν τὴν ἔξουσίαν. Ὁ Ἐλδαδ καὶ ὁ Μωδαδ ἔλαβον τὸ χάρισμα, ἐπειδὴ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑδομήκοντα πρεσβυτέρων· τῷ Θωμᾷ ἐδόθη ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος, ἐπειδὴ ἦν συγκατηριθμημένος ὑπὸ Χριστοῦ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα ἀπόστολων. Ἐπειδὴ δὲ οὐχ εὑρέθη ὁ Θωμᾶς, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς,

Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μα- Ἰωάν. 26.
Θηταί ἐωράκαμεν τὸν Κύριον· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν μὴ ἵδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χειρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Πάντα, ὡς φαίνεται, διηγήθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, ἦγουν, ὅτι εἶδον τὸν Κύριον, καὶ τὰς χειρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν ἥλων τυπώματα. Ἀλλὰ διὰ τί τοσαύτη καὶ τοιαύτη ἀπιστία; μέγα ἀληθῶς καὶ δυσπαράδεκτον πρᾶγμα ἡ ἀναστασίς τῶν νεκρῶν· ἀλλ' ὁ Θωμᾶς καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου, καὶ τῆς χήρας τὸν οὔτον, καὶ τὸν τεταρταῖον Λάζαρον εἶδεν ἀναστάντα ἐκ τῶν νεκρῶν· διὰ τὸ λοιπὸν τοσαύτη ἀπιστία; μήπως ἡ ὑπερβολικὴ λύπη, καθότι οὐκ ἦξιώθη ἰδεῖν τὸν Κύριον, κατετάραξε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ὅθεν εἰς τοσαύτην ἀπιστίαν περιέπεσε; μήπως ἡ φι-

λοτιμία ἐγέννα τὴν ἀπιστίαν; γέθελε δηλαδὴ καὶ αὐτὸς ἰδεῖν, δσα οἱ ἄλλοι μαθηταὶ, εἰδον, ἵνα μὴ κατώτερος νομίζηται κατὰ τὴν ἀποστολικὴν χάριν καὶ ἀξίαν; μήπως ὁ ζῆλος τοῦ κηρύγματος προεξένει τὴν ἀπιστίαν; τουτέστιν ἐξήτει ἰδεῖν καὶ ψηλαφῆσαι, ἵνα τὸ κήρυγμα αὐτοῦ ἔχῃ πᾶσαν τὴν ἀξιοπιστίαν, καὶ ἵνα μαρτυρῇ καὶ κηρύττῃ εἰς τὸν κόσμον οὐ μόνον, ὅτι ἡκουσεν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ εἶδε καὶ ἐψηλάφησε τὸν Χριστὸν ἀναστάντα, καὶ οὕτως ἐπιβεβαιῶσι ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἔμελλε διδάσκειν καὶ ὡς ἀκροατῆς καὶ ὡς αὐτόπτης καὶ μάρτυς; Τοιοῦτον βέβαια σκοπὸν εἶχεν ὁ τοῦ Κυρίου ἀπόστολος· κακὴ ἡ ἀπιστία, ἀλλὰ καλὸς τῆς ἀπιστίας ὁ σκοπός. Ὁθεν ὁ φιλάνθρωπος, ὁ τὰς καρδίας ἐτάξω καὶ τοὺς νεφρούς, γνωρίσας τὸν ἀγιώτατον τοῦ Θωμᾶ σκοπὸν, ἴδιαζουσαν φροντίδα λαμβάνει, ἵνα πληροφορήσῃ αὐτὸν, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ἀπασαν τὴν οἰκουμένην: διόπι λέγει ἡ εὐαγγελικὴ ἱσορία.

^{Ιωάν. 20,}
^{26.}

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν.

Διὰ τί οὐχὶ εὐθὺς, ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἐφάνη ὁ θεάνθρωπος; ἵνα ἔχῃ ἡ ὀπτασία, ἡ ἐνώπιον τοῦ Θωμᾶ γενομένη, πάντα, ὅσα εἶχε καὶ ἡ πρώτη, ὅτε οὐχ εὑρέθη ὁ Θωμᾶς. Θύραι κεκλεισμέναι, μαθηταὶ συνηγγένοι, ἡ αὐτὴ στάσις εἰς τὸ μέσον, ὃ αὐτὸς ἀσπασμὸς «Εἰρήνη ὑμῖν», τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὰς δύο ὀπτασίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πρώτη ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ ἐν

ἡμέρᾳ Κυριακῇ γέγονε καὶ ἡ δευτέρα, ἵνα ἔχῃ τὸ ἀπαράλλακτον μετὰ τῆς πρώτης· καὶ οὕτω βλέπων ὁ Θωμᾶς τῶν δύο ὀπτασιῶν τὴν συμφωνίαν καὶ ὅμοιότητα, μηδεμίαν εἰς τὸ ἐξῆς ἀφορμὴν ἔχῃ ἀπιστίας. Μήπως δὲ καὶ ἄλλον μυστικώτερον λόγον ἔχει ἡ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ὀπτασία, καὶ τὸ μὲν ὀκτὼ τὸν ὅγδοον καὶ ἐσχατον αἰώνα σημαίνει, ὁ δὲ Θωμᾶς τὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὐχ ὑπετάγησαν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς πίστεως; «Νῦν γάρ, λέγει Ἑβρ. 2, 8.» ὁ θεῖος ἀπόστολος, οὕπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα· » ἔως τότε δὲ πάντες πιστεύουσι, καὶ γενήσεται μία Ἰωάν. 10. ποίμνη, εἰς ποιμήν.. Μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ λοιπὸν πάλιν φανεῖται ὁ τοῦ κόσμου σωτῆρ καὶ εἰπὼν τὸ Εἰρήνη ὑμῖν,

Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ φέρε τὸν ^{αὐτ. 20.}
^{27.} δάκτυλόν σου ὥδε, καὶ ἵδε τὰς χειράς μου, καὶ φέρε τὴν χειρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός.

«Ω τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! ἀπαντᾷ ὁ Κύριος εἰς ὅσα εἶπεν ὁ Θωμᾶς, δεικνύων, ὅτι τὰ πάντα ὡς καρδιογνώστης θεὸς γινώσκει· εἶτα προσκαλεῖ αὐτὸν πρὸς τὴν ψηλάφησιν, ἵνα φανερώσῃ, ὅτι καὶ διὰ μᾶς μόνης ψυχῆς τὴν σωτηρίαν ἔποιμός ἐστι· πάντα ὑπομεῖναι· καὶ τῇ μὲν Μαγδαληνῇ Μαρίᾳ οὐ συνεχώρησε τὴν ψηλάφησιν, εἶτε διόπι, περιεργείᾳ κινουμένη, τοῦτο ἐξήτησεν, εἶτε διόπι ἀπερισκέπτως καὶ τολμηρῶς ὅρμησεν, εἶτε διόπι οὐκ ἦν ἀ-

ξια, ως μήπω καθαρθεῖσα διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου πνεύματος, ἦν ἔλαβον οἱ πιστεύσαντες μετὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ σωτῆρος πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ· ὅθεν καὶ ^{Ιωάν. 20.} ἐλεγει πρὸς αὐτήν, « οὕπω γάρ ἀναβέβη-
^{17.} » καὶ πρὸς τὸν πατέρα μου· » τὸν δὲ Θωμᾶν, ἐπειδὴ πληροφορίαν ἔζητει τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ ἡξιώθη πρότερον τῆς χάριτος τοῦ ἀγίου πνεύματος διὰ τῆς δεσποτικῆς φωνῆς « Λάβετε πνεῦμα ἄγιον », καὶ προσκαλεῖ αὐτὸν καὶ παρακινεῖ πρὸς τὴν ψηλάφησιν, λέγων, « Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὥδε, καὶ ἵδε τὰς » χειράς μου, καὶ φέρε τὴν χειρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου. » Πρῶτον οὖν ἐπεισεν αὐτὸν ὁ φιλάνθρωπος διὰ τῆς ἀποδείξεως, ἦν ἐζήτησεν, ἔπειτα ἐνουθέτησεν αὐτόν, λέγων « Μὴ γίνου ἀπιστος, ἀλλὰ πιστός. »

^{Αρ. 20.} ^{28.} Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Κύριος μου καὶ ὁ θεός μου.

Ταχὺς εἰς ὁμολογίαν ὁ περὶ τὴν πίστιν βραδύς! Βλέπε δὲ πόσην ἀκρίβειαν καὶ τελειότητα ἔχει ἡ ὁμολογία, ἀμα δὲ καὶ ὁ ^{Ματθ. 16.} μοιότητα τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Πέτρου· « Σὺ » εἴς ὁ Χριστός, εἶπεν ὁ Πέτρος, ὁ οὗτος τοῦ » θεοῦ τοῦ ζῶντος ὁ Κύριος μου, λέγει ὁ » Θωμᾶς, καὶ ὁ θεός μου. » καὶ οἱ δύο ἐπίστας τὴν ἀνθρωπότητα κηρύττουσι, καὶ θεολογοῦσι τοῦ Χριστοῦ τὴν θεότητα· καὶ οἱ δύο ὁμολογοῦσι τὰς δύο φύσεις καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν τοῦ θεαγθρώπου σωτῆρος, τὴν μὲν φύσιν τὴν ἀνθρώπινον ὁ Πέτρος διὰ τοῦ « σὺ εἶς Χριστός », ὁ Θωμᾶς διὰ

τοῦ « ὁ Κύριος μου ». τὴν δὲ φύσιν τῆς θεότητος, ὁ μὲν Πέτρος διὰ τοῦ « ὁ οὗτος » τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ δὲ Θωμᾶς διὰ τοῦ « ὁ θεός μου ». τὴν δὲ μίαν ὑπόστασιν δὲ Πέτρος καὶ ὁ Θωμᾶς συνάψαντες εἰς ἐν τὰ δύο, ὁ μὲν εἰπὼν « Σὺ εἶ ὁ Χριστός, » ὁ οὗτος τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· ὁ δὲ, ὁ Κύριος μου καὶ ὁ θεός μου ». ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ ἀνθρωπὸν, τὸν Χριστόν, συμφώνως τῷ Πέτρῳ ὁ Θωμᾶς καὶ διμολογεῖ καὶ κηρύττει. Ἐπειδὴ δὲ τόσην πρόνοιαν ὁ σωτήρ ἡμῶν ἔδειξεν, ἵνα τὸν Θωμᾶν πιστώσῃ, παρατείνει τῆς θείας αἵματοῦ προνοίας τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἐπὶ τοὺς ἀλλούς, ὅσοι οὐδὲ εἶδον, οὐδὲ ἐψηλάφησαν, καὶ διμως ἐπίστευσαν τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν. Λέγει οὖν πρὸς τὸν Θωμᾶν.

Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ^{Ιωάν. 20.} ὅτι ἐνώρα-
^{29.} κάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ιδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

Σὺ, λέγει, ὁ Θωμᾶς, ἐπίστευσας, διότι ἐώρακάς με· παρέστην ἐγὼ ἐνώπιόν σου, ἔδειξά σοι τὰς χειράς μου καὶ τὴν πλευράν μου· ὅθεν εἶδες, ἐψηλάφησας, ἐπίστευσας. « Οσοι βλέπουσι καὶ ψηλαφῶσιν, ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀναγκάζονται πιστεῦσαι· οἱ δὲ μὴ ιδόντες, μηδὲ ψηλαφήσαντες, ἀλλ᾽ ἀκούσαντες τὸ κήρυγμα καὶ πιστεύσαντες, ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης τὴν πίστιν δέχονται· διὸ μακάριοί εἰσι καὶ πρισευδαίμονες. Τί δέ; ὁ Θωμᾶς καὶ οἱ λοιποὶ θεῖοι ἀπόστολοι, οἱ ιδόντες καὶ πιστεύσαντες, οὐκ εἰσὶν ἄρα ἄξιοι τοῦ τοιούτου μακαρισμοῦ; Κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, εἶδον τὸν Κύριον εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἦ-

σαν συνηγμένοι ἐκ τοῦ φόβου αὐτῶν οὐκ ἐπίστευσαν, ὅτι ἔθλεπον τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Κύριον, ἀλλ᾽ ἐνόμιζον, ὅτι βλέπουσι πνεῦμα «Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφο-
Αουx 24,
37.
» Ήσον γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν· » καὶ αὐτοὶ δὲ, προσκαλεσθέντες ὑπὸ τοῦ
Κυρίου, εἶδον τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας
ἀτ. 24.
αὐτοῦ· «'Ιδετε, εἴπε πρὸς αὐτούς, τὰς χεῖ-
39.
40.
» ράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι πνεῦμα
» σάρκα καὶ ὄστεα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐ-
» μὲ θεωρεῖτε ἔχοντα· καὶ τοῦτο εἰπών,
» ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς
» πόδας. » 'Αλλὰ τί διὰ τοῦτο; οὐκ εἰσὶν
ἄρα γε αὐτοὶ μακάριοι; μὴ γένοιτο! ὁ
Κύριος εἰπὼν «Μακάριοι οἱ μὴ ἴδοντες καὶ
» πιστεύσαντες», οὐκ ἀπέκλεισε τούτου
τοῦ μακαρισμοῦ τοὺς ἴδοντας καὶ πιστεύ-
σαντας, οὐδὲ κἀν εἴπεν, ὅτι ἐκεῖνοι εἰσὶ
μακαριώτεροι τούτων. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ^{ψα. 78.}
τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐμακά-
ρισε τοὺς ἀποστόλους, ὡς ἴδοντας αὐτόν τε
Ματθ. 16,
17.
καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ εἴπεν, « ὑμῶν
» δὲ μακάριοι οἱ ὄφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι,
» καὶ τὰ ὄτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. Ἄμην γάρ
» λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δί-
» καιοι ἐπεθύμησαν ἴδεῖν & βλέπετε, καὶ
» οὐκ εἶδον, καὶ ἀκούσαι & ἀκούετε, καὶ οὐκ
» ἤκουσαν». ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι μόνοι οἱ
ἴδοντες αὐτὸν καὶ πιστεύσαντες, ἐκεῖνοι εἰ-
σιν οἱ μακάριοι, καὶ ἵνα πληροφορήσῃ πάν-
τας τοὺς μετὰ ταῦτα μὴ ἴδοντας καὶ πι-
στεύσαντας, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ
μακαρισμοῦ ἀξιοί, εἴπε τὸ «Μακάριοι οἱ
» μὴ ἴδοντες καὶ πιστεύσαντες». Πῶς δὲ
ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ Κυρίου σώματι ἐφαί-
γοντο οἱ τύποι τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης;

πῶς τὸ ἀφθάρτον σώμα ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ ἐ-
ψηλαφήθη; Ταῦτα θεοῦ συγκαταβάσει καὶ
δυγάμει ἐγένοντο πρὸς πίστωσιν τῆς αὐ-
τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως· καὶ καθὼς
οἱ ἄγγελοι, ὅτε ἐκ γῆς ὁ Κύριος ἀνελήφθη,
εἶδον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἀματι πεφοινιγμένα
καὶ ἐξόν ^{μ. 63,} _{2.} «Διὰ τί σου ἐρύθρᾳ τὰ ἱμάτια
» καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ
» ληνοῦ; », οὕτω καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶδον
τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης τὰ ἐκτυπώμα-
τα, καὶ ὁ Θωμᾶς τὴν πλευρὰν ἐψηλάφησε
τὴν ἀκήρατον. Μήπως δὲ τὴν ψηλάφησιν
ταύτην προεφήτευεν ὁ προφητάνας, ὅτε
ἔλεγε «Τὸν θεὸν ἔξεζήτησα ταῖς χερσίμου
» νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦπατή-
» θην; » 'Ἐπειδὴ δὲ παντοδυνάμω ἐνεργείᾳ
ταῦτα ἐγένοντο, διὰ τοῦτο θεοπνεύστως
ὁ εὐαγγελιστὴς συγκαταλέγει αὐτὰ τοῖς
ἄλλοις σημείοις καὶ θαύμασι, λέγων.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ^{1ωάν. 20,} _{30.}
ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ οὐκ ἔστι γεγραμ-
μένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Σημεῖα ὀνομάζει τὰ παράδοξα ἔργα, τὰ
τεράστια, τὰ θαύματα· ἀλλὰ περὶ ποίων
λαλεῖ σημείων; περὶ τῶν πρὸ τῆς ἀναστά-
σεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ
περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν γεγενημέ-
νων; πολλὰ πιθανὸν φαίνεται, ὅτι λαλεῖ
περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν· διότι τὰ
πρὸ τῆς ἀναστάσεως θαύματα οὐ μόνον
ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐμ-
προσθεν πολλῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐποίησε.
Ποῖα δέ εἰσι τὰ μὴ γεγραμμένα ἐν τῷ βι-
βλίῳ τούτῳ, ἥγουν ἐν τῷ αὐτοῦ εὐαγγε-

λίω; οἵσας ὅσα δὲ Ἰωάννης παρέλιπε καὶ οἱ
ἄλλοι εὐαγγελισταὶ πρὸ αὐτοῦ ἔγραψαν.
Ματθ. 28, διότι δὲ μὲν Ματθαῖος ἴστόρησε τὸν μέγαν
2.

σεισμόν, καὶ τὸν ἀστραπηφόρον ἄγγελον,
ὅστις ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας
τοῦ μνημείου· δὲ Δουκᾶς τὴν συνοδοι-
πορίαν καὶ συνομιλίαν τοῦ ἀναστάντος
Λουκ. 24, 13. κτ.

Χριστοῦ μετὰ τῶν δύο μαθητῶν, τῶν πο-
ρευομένων εἰς Ἐμμαούς, διηγηθείς, ὅτι πρῶ-
τον μὲν ἐκράτει τοὺς ὁφθαλμοὺς αὐτῶν,
ἴνα μὴ γνωρίσωσιν αὐτόν, ἐπειτα δὲ ἀφαν-
τος ἐγένετο. ἀπ' αὐτῶν· πρὸς τούτοις δέ,
ὅτι διήγοιτε τὸν νοῦν τῶν ἀποστόλων πρὸς
κατανόησιν τῶν θείων γραφῶν· καὶ ὅτι
ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνώπιον τῶν ὁ-
φθαλμῶν αὐτῶν· ταῦτα δὲ ἐσιώπησεν ὁ εὐ-
αγγελιστὴς Ἰωάννης. Ἡ πολλὰ καὶ ἄλλα,
λέγει τὰ ὑπὸ οὐδενὸς τῶν εὐαγγελιστῶν
γραφέντα· διότι μυριάριθμά εἰσι τὰ τοῦ
σωτῆρος Χριστοῦ θαυμάσια, καθὼς ἄλλα-
χοῦ δὲ αὐτὸς Ἰωάννης ἐφανέρωσε διὰ τούτων
Ιωάν. 21, 25. τῶν λόγων «Ἐστι δὲ καὶ καὶ ἄλλα πολ-
λά, ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἀπιγα, ἐὰν

» γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἷμαι τὸν
» κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. »
Διὰ τί δὲ τὰ σημεῖα ταῦτα ἔγραψε;

Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύειν ^{αὐτ. 20,}
σητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς
οὐδὲς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύου-
τες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
^{31.}

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐγράφησαν, ἵνα πι-
στεύσωμεν, « ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς
» οὐδὲς τοῦ θεοῦ. » Βλέπε δὲ τὴν ἀπειρον
τοῦ θεοῦ ἀγαθότητα· ζητεῖ δὲ διὸς τὴν πί-
στιν ὑμῶν, οὐχὶ ἵνα αὐτὸς ὡφεληθῇ, ἢ
κερδήσῃ τι· διότι οὐδεμίαν ἔχει χρέαν τῶν
ἀγαθῶν ἡμῶν· ἀλλ᾽ ἵνα ἡμεῖς οἱ πιστεύ-
σαντες κερδήσωμεν τὴν ζωὴν τὴν τρισμα-
χοίαν καὶ ἀθάνατον. Τί δὲ σημαίνει τὸ
« ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ »; τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐστιν Ἰησοῦς· τὸ δὲ Ἰησοῦς σημαίνει
σωτήρ κατὰ τὴν Ἐβραϊκὴν διάλεκτον,
ῶστε « ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ » δηλοῖ τὸ
σωθέντες δὶ αὐτοῦ.